

Tertullian om religionsfrihed

5 Tertullian (160-225) var kristen teolog og forfatter. I en række skrifter forsvarede Tertullian kristendommen mod hedensk kritik. Bl.a. i sit skrift "Apologeticus" (Forsvarsskrift for de kristne) fra år 197 kritiserede han de romerske myndigheders forfølgelse af de kristne. I 212 skrev han et åbent brev til den romerske statholder i provinsen Afrika, Scapula Tertullus. Scapula havde påbegyndt forfølgelser af de kristne, særligt i provinsens hovedstad Karthago. Tertullian opfodrer Scapula til at standse denne forfølgelse. Både i forsvarsskriftet og i brevet til Scapula argumenterer Tertullian for religionsfrihed.

10

[Apologeticus:]

15 [...] Lad én dyrke Gud, en anden Jupiter. Lad én strække sine bønfoldende hænder mod himlen, en anden mod Fides' alter.¹ Lad én under bønnen tælle skyerne, som I jo forestiller jer,² en anden loftsudsmykningerne. Lad én love sit eget, en anden en geds liv til sin gud. Thi pas på ikke at give anledning til yderligere irreligiøsitet ved at berøve folk religionsfriheden [*libertatem religionis*] og ved at forbyde det frie valg af guddom, således at det ikke er mig tilladt at tilbede, hvem jeg vil, men skal tvinges til at tilbede, hvem jeg ikke vil. Ingen, ikke engang et menneske,

20 ønsker at tilbedes modvilligt af nogen. [...]

Da det var let at indse, at det er urimeligt, at frie mænd mod deres vilje tvinges til at ofre (thi også under andre religiøse handlinger indskærpes et villigt sind ved udførelsen), så ville det være ganske absurd, dersom nogen af en anden blev tvunget til at ære guderne, hvis gunst han af egen drift burde søge at vinde for sin egen skyld, forudsat at han ikke ifølge sin ret til frit valg [*iure libertatis*] havde den erklæring på rede hånd: "Jeg bryder mig ikke om Jupiters gunst. Hvem er du? Lad Janus komme mig vred i møde, med hvilket ansigt han vil!³ Hvad har jeg med dig at skaffe?" [...]

30 [Ad Scapulam:]

35 [...] Det er imidlertid en grundlæggende menneskeret, et naturens privilegium [*Tamen humani iuris et naturalis potestatis est unicuique*], at hvert menneske skal tilbede i overensstemmelse med sine egne overbevisninger. Ét menneskes religion hverken skader eller hjælper et andet menneske. Det er helt sikkert ikke en del af religion at påtvinge religion, som den fri vilje og ikke tvang burde lede os til, idet der selv af offerdyrene kræves af et villigt sind.⁴ Du vil ikke yde dine guder nogen reel tjeneste ved at tvinge os til at ofre. For de kan ikke have noget ønske om at modtage ofre fra den uvillige, medmindre de er besjælet af et krakilsk sind, hvilket er ganske ugudeligt. [...]

40

¹ Fides var gud for tillid og god tro. Gudens alter stod ved siden af Capitol.

² Hedningene beskyldte de kristne for at tilbede skyerne.

³ Den romerske gud Janus havde to ansigter.

⁴ Under de traditionelle romerske ofringer krævedes det, at offerdyrene skulle forholde sig rolige.

Tertullian *Apologeticus* 24, 28: Oversættelse af C. I. Arnesen: *Tertullians forsvarsskrift for de kristne mod hedningerne*. Christiania (1880), s.78, 85f. samt J. Rosenløv efter S. Thelwall i: A. Roberts o.a. (red.): *From Ante-Nicene Fathers*, vol. 3, Buffalo, NY (188.). Ad Scapulam 2.2: Oversættelse af J. Rosenløv efter S. Thelwall *ibid.*